

**KISWAHILI KIDATO CHA PILI
TATHMINI YA PILI
MUHULA WA KWANZA 2016
MUDA: MASAA MAWILI**

<i>Tarehe</i>	
<i>Msimamizi</i>	
<i>Kurejeshwa</i>	
<i>Kudurusu</i>	

Maagizo

- Jibu maswali yote.
- Andika majibu yako katika nasasi ulizoachiwa katika kitabu hiki cha maswali.
- Mtihani huu una sehemu nne (A – D) yaani: Insha, Ufahamu, Matumizi ya Lugh/a/Sarufi, Fasihi na Isimu Jamii.

SWALI	UPEO	ALAMA
INSHA	20	
UFAHAMU	15	
MUHTASARI	15	
MATUMIZI YA LUGHA	40	
ISIMU JAMII	10	
JUMLA	100	

SEHEMU A: INSHA (MAKI 20)

Mzazi wako hapendezwi na jinsi unavyofanya vibaya katika somo la Kiswahili kila baada ya mwisho wa muhula. Andika mahojiano baina yako na mzazi wako kuhusu hali ya Kiswahili shulenii mwako.

SEHEMU B: UFAHAMU

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali

‘Mwanadamu heshi kuumbwa’. Naye heshi kuunda na kuvumbua kadiri anavyoumbwa. Kwa kutumia akili na werevu aliojaalilwa na Maulana, mwanadamu ameusoma ulimwengu, akausawiri na kuutafiti kiasi cha kuuboresha. Sasa anajigamba kwa kutumia sayansi na teknolojia ili kufidi mahitaji yake.

Maumbile yametufunza kuwa mtoto azaliwapo hutambaa kabla kusimama dede. Vivyo hivyo ndivyo hatua za uvumbuzi wa binadamu zilivyoanza. Kutambaa kwa maendeleo ya mja kulianza kwa matumizi ya jiwe kama kifaa cha kutenda kazi zote. Karne hizo za mawe zikapita na mapito yake yakawa historia.

Ulimwengu wa karne ya sasa ukaingia katika kipindi cha maendeleo ya hali ya juu ya uvumbuzi. Utafiti wa sayansi ukaboreka na teknolojia ikaongezeka. Teknolojia mbalimbali zikazalika, mawasiliano, wenyewe wakiita teknohama. Teknolojia hii imeleta uvumbuzi wa tarakilishi, matumizi ya wavuti, barua pepe, simu tamba na mambo mbalimbali ya kustaajabisha. Mambo hayo ndiyo yameufanya ulimwengu kuwa katika hali itwayo utandawazi, wengine wakiita utandaridhi. Hii ni ile hali ambayo mawasiliano yamekuwa kwa wepesi mno hadi dunia ikawa ni kama kijiji kidogo.

Sayansi katika *zaraa* imeleta maajabu yake. Utashangaa kuona kuku asiyé na haya ya jogoo lakini anataga mayai. Kisha mayai hayo huangua bila kuatamiwa. Chakula na dawa vinatosha kumfanya kuku atage mayai hayo. Kuku wanaofugwa kwa ajili ya nyama nao huwa tayari kwa kuliwa wafikapo hata umri wa wiki nane! Mashine na mitambo mbalimbali zinatumwiwa kurahisisha shughuli zqa kilimo. Isiwe ni ajabu kuona tingatinga moja likifanya kazi zote shambani. Tingatinga hilo litavuna nafaka, lichuje, litie kwenye magunia na hatimaye kushona magunia hayo. Kwa kutumia uvumbuzi wa sayansi, mwanadamu amemudu kuongeza mazao yake shambani na hata kuyaboresha: Utafiti umewezesha mimea, matunda na maboga kukua na kupevuka kwa muda mfupi.

Usafiri nao haukuachwa nyuma. Safari za angani zimefanywa na binadamu ili aweze kutambua kilicho katika upeo wa macho yake. Roketi na ndege ni vyombo vya usafiri ambavyo vina kasi sana. Merikebu na vivuko pia hutumiwa badala ya magogo yaliyotumiwa zamani. Magari siku hizi huenda kwa kasi na kufanya usafiri kuwa mwelesi.

Kwa upande wa elimu, watafiti, na wasomi kote ulimwenguni wamerahisishiwa mambo. Wanaweza sasa kudurusu vitabu kutoka maktaba zilizo mbali nao kwa kutumia mtandao. Hali kadhalika kutazama vitabu vilivyo katika maktaba bila kwenda huko.

Maendeleo yote huwa ni asali na ***shubiri***. Mafanikio ni mfano wa asali ilhali shubiri ni maafa. Uvumbuzi wa sayansi umezusha wasiwasi mkubwa duniani hasa wanadamu wanapocheza na silaha za maangamizi makubwa. ***Maabara*** mnamosesha watafiti kuunda kemikali za sumu kama zana za kivita yameenea katika mataifa yenye uwezo mkubwa. Ajabu ilioje kumwona binadamu anayeurembesha ulimwengu tena ***kuurembua!***

Maendeleo ya sayansi na teknolojia nayo yameimarisha sekta ya afya. Mitambo kama ukamraba au uyoka inayotumiwa kuonyesha sehemu za ndani za viumbe huunganishwa na kompyuta. Viungo vinaonekana hai na hivyo kurahisisha huduma kwa madaktari. ***Wahazigi*** nao wanaweza kuunganisha viungo vilivyovunjika kutumia uvumbuzi wa mitambo hiyo.

Wahenga tena wakasema, iililopo ndilo lisemwalo! Jambo lililo mdomoni mwa kila mtu sasa ni utafiti uliofanywa wa ***kutumbisha***. Tayari wanyama na mimea ishatumibshwa katika maabara. Kondoo ‘Dolly’ ni mfano mzuri wa mnyama aliyetumbishwa. Lakini bahati mbaya aliaga dunia. Mifano kama hii bado inafanywa na wanasayansi katika maabara yao. Tisho kubwa zaidi ni lile la wanasayansi kutaka kutumbisha mwanadamu. Wanadini wanapinda vikali juhudhi hizo za wanasayansi ‘kuumba’ binadamu katika maabara. Wao wanaziona juhudhi hizo kama kufuru kubwa. Ingawa madaktari wamemudu kuatika mbegu za uzazi katika zao la mwanamke na kuzalisha watoto, au hata kuunda vijusi au vilenge katika maabara, tendo la kutumbisha linakemewa kwa sauti kubwa na kinywa kipana.

MASWALI

1. Toa kichwa mwafaka cha taarifa hii. (al.2)

2. Kwa nini mwandishi anasema dunia ni kama kijiji kidogo? (toa sababu tatu). (al.3)

3. Taja mambo yoyote matatu ya shani ambayo mwanadamu ametengeneza. (al.3)

4. "Sayansi imeleta madhara mengi kuliko faida". Jadili. (al.4)

5. Toa maana ya maneno haya kama yalivyatumiaka kwenye kifungu. (al.8)

- (i) Shubiri -
- (ii) Maabara -
- (iii) Kuatika -
- (iv) Vijusi -
- (v) Kuurembua -
- (vi) Zaraa -
- (vii) Utandaridhi -
- (viii) Shari -

SEHEMU C: MATUMITI YA LUGHA

(a) Tunga sentensi sanifu moja itakayotofautisha kimaana maneno haya:

Bali na mbali

(b) Eleza maana ya 'mofimu'. (al.2)

(c) Kwa kutumia kiashiria cha karibu, tunga sentensi kuonyesha ngeli hizi. (al.6)

- (i) A-WA
- (ii) KI-VI

(iii) I-I

(d) Onyesha mizizi/mashina ya vitenzi vifuatavyo. (al.3)

(i) Aliyeachishwa

(ii) Nilipelekwa

(iii) Waliambiwa

(e) Tambua aina za nomino kwa majina yafuatayo. (al.3)

(i) Siman

(ii) zi

(iii) Mate

(iv) Kucheka

(f) Tumia vivumishi vya sifa katika mabano ili kukamilisha sentensi hizi. (al.2)

(i) Bei ya meli ni _____ mno. (ghali)

(ii) Insha yenyе hati _____ huvutia mtahini. (nadhibu)

(g) Kamilisha sentensi hizi kwa kutumia tanakali ya sauti mwafaka. (al.3)

(i) Alianguka majini _____

(iii) Yeye alijifunika blanketi _____

(iv) Fatma alitulia _____ darasani.

(h) Onyesha viambishi katika sentensi hii: (al.4)

Alisahaulika

(i) Onyesha maneno yoyote sita ya Kiswahili. (al.3)

(j) Andika kinyume cha maneno yaliyopigiwa mstari. (al.3)

(i) Aliificha siri hiyo kwa miaka mingi.

(ii) Mambo yalimwia rahisi kuyatatua

(iii) Alikunjuua jamvi lake na kuondoka

(k) Kanusha: (al.3)

(i) Kitabu kinahaririwa

(ii) Mvua ingalinyesha tungalipata mavuno.

(iii) Onyesha virai vya sentensi hii. (al.2)

Baba yule ameingia nyumbani.

(l) Pambanua sentensi hii kwa kutumia mistari. (al.4)

Mwanasiasa ameimba nyimbo za kizalendo.

SEHEMU D: FASIHI (ALAMA 10)

1. (a) Kwa kurejelea hadithi fupi, eleza sifa zake tano. (al.5)

(b) Toa dhima ya hadithi fupi. (al.5)

SEHEMU E: ISIMU JAMII

1. (a) Taja rejista zozote mbili za kutumia lugha ya kitaalam. (al.2)

(b) Tambua wahusika wowote wawili katika sajili ya chuoni. (al.2)

(c) Orodhesha vifaa vyovyyote vitatu katika sajili ya zaraa. (al.3)

(d) Toa mifano yoyote mitatu ya masimango/utani au “mchongoano”. (al.3)